

minden jó szándéka ellenére könnyen deportálhatnák. Ezekben a hónapokban szinte nap mint nap tárgyalt Mesterrel, a vallás- és közoktatási minisztérium Imrédy-párti, jobboldali politikai államtitkárával, aki a megszállás után németellenes álláspontra helyezkedett; Bereczky Alberttel, a bátor református lelkésszel, aki kapcsolatban állt a kibontakozó nemzeti ellenállással;¹⁸⁴ az újságíró Kóródyval, az alsóház nyilaskeresztes tagjával, aki Mesterhez hasonlóan a németek ellen fordult 1944 nyarán. Komoly a magyar politikusokkal nemcsak a zsidókérdésről folytatott megbeszéléseket, hanem katonai és politikai témákról, így többek között a várható fegyverletétel utáni kormány lehetséges összetételéről és programjáról is.¹⁸⁵

A deportálás nem szűnő veszélye, az élelmiszerkészletek állandó apadása és a gyors ütemben közeledő front fenyegetése aláhúzta annak fontosságát, hogy speciális intézkedések történjenek a gyermekek védelmében. Felvetődött, hogy a gyermekeket helyezték a Nemzetközi Vöröskereszt védelme alá. Friedrich Bornt, aki 1944. május közepe óta a Vöröskereszt magyarországi megbízottja volt, augusztus elején keresték meg ebben az ügyben. Mivel a nemzetközi megállapodások értelmében a Vöröskereszt elsősorban hadifogolyügyekben volt illetékes, meg kellett találni azokat a jogi kereteket, amelyek között a szervezet felvállalhatta a zsidó vezetők kérésének teljesítését. A megoldást a spanyol kormány szolgáltatta, amikor kinyilvánította készségét 500 gyermek befogadására, akiket Tangerbe telepítenének át. A svájci kormány ugyancsak hozzájárult 500 gyermek bebocsátásához. Ezek után felkérték a Vöröskeresztet, vegye pártfogásba ezeket a „külföldi” gyermekeket, és viselje gondjukat elutazásukig. Augusztus 29-én Born közölte Komollyal, hogy erre a célra kész a rendelkezésére bocsátani egy szobát a Vöröskereszt Mérleg utca 4. alatti hivatalában. Röviddel az ajánlat szeptember 7-i megismétlése¹⁸⁶ után a gyermekek védelmére egy különálló hivatal („A osztály”) létesült Komoly vezetésével. Az A osztály számos épületet vásárolt meg vagy bérelt ki a gyermekek elhelyezésére és árukészletek raktározására. Az épületek és a hivatal valamennyi alkalmazottja a Nemzetközi Vöröskereszt védelmét élvezte. Komoly A osztályának költségeit a Zsidó Tanács viselte, amelyet a Joint pénzelt.¹⁸⁷

A gyermekotthonok haszna a nyilas korszakban vált nyilvánvalóvá, amikor ezek az intézmények több ezer gyermeknek, sőt felnőttnek is menedéket nyújtottak. Volt idő, amikor az A osztály 35 épületre, 550 alkalmazottra és 5-6000 gyermekre felügyelt. Biztosította továbbá a munkafeltételeket Sholem Offenbach és munkatársai számára, akik az országban maradt mintegy ezer zsidó menekültnek (700-800 lengyel, 70-80 jugoszláv és pár száz szlovák zsidónak) viselték gondját, és egy Lengyelország-